

Nr 958

Av herrar **Magnusson** i Tumhult och **Nilsson** i Bästekille, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 171, angående landstingskommunernas övertagande av statens mentalsjukvård m. m.

(Lika lydande med motion nr 791 i Första kammaren)

Stockholm den 29 oktober 1963

Erik Magnusson
i Tumhult

Jöns Nilsson
i Bästekille

Nr 959

Av herrar **Ståhl** och **Eskel**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 171, angående landstingskommunernas övertagande av statens mentalsjukvård m. m.

I proposition nr 171 till innevarande höstriksdag föreslås av föredragande statsrådet, inrikesministern, att riksdagen fattar beslut om mentalsjukvårdens överförande den 1 januari 1967 från statens till landstingens huvudmannaskap. Sedan beslutet härom fattats skall enligt propositionen förhandlingar upptagas mellan statsverket och de olika landstingen om formerna för övertagandet, om storleken av utgående statsbidrag i olika fall, om den blivande organisationen av mentalsjukvården, landstings- eller regionvis alltefter lokala behov och landstingsområdenas storlek m. m. Vidare föreslås riksdagen redan nu besluta, att vissa grupper av särskilt svårskötta psykiskt efterblivna liksom omhändertagandet av straffriförklarade kriminella psykopater i slutna anstalter den 1 januari 1970 skall övertagas av landstingen, detta trots de starka betänkligheter som både av landstingen och ett flertal remissinstanser framförts här emot. Redan denna kortfattade summering av några huvudpunkter i propositionen visar, att åsikterna om såväl vilka vårdgrenar, som helt eller delvis bör överföras, som metoderna för överförandet ännu är flytande eller motstridiga.

Givetvis framstår det som ett centralt intresse att en snabb och kvalitativ standardlyftning av vår mentalsjukvård kommer till stånd. Att därvidlag redan av staten som huvudman ett stort och viktigt steg tagits förbises alltför ofta i diskussionen. Vad som väsentligen återstår innan mentalsjukvården uppnår en med kroppssjukvården jämförlig standard är dels en krympning av vissa f. n. alltför stora, ofta överbelagda sjukhus med därav betingad uppbyggnad av nya sjukhusenheter, dels en upprustning av ännu i bruk varande otidsenliga paviljonger vid några av våra äldsta mentalsjukhus. Därtill kommer en sådan ökning av antalet läkare inom denna vårdgren, att de många nya behandlingsmetoderna verkligen kan komma patienterna till godo. Samtliga dessa betingelser är emellertid beroende av andra krafter än våra landsting. Såväl sjukhusens utformning och tillståndsgivningen för nya byggnadsarbeten som takten för den fortsatta läkarutbildningen bestämmes av statliga instanser, över vilka landstingen saknar avgörande inflytande. Ur denna synpunkt liksom med hänsyn till den statliga huvudmannens aktivitet på detta område under senare år borde det enligt mångas mening ha varit till mentalsjukvårdens fördel att ligga kvar under statligt huvudmannaskap åtminstone till dess att vårdresurserna blivit tillfredsställande utbyggda. Sedan emellertid Svenska landstingsförbundet, låt vara med många och starka reservationer, godkänt förslaget om landstingens övertagande av huvudmannaskapet torde diskussionen i denna del kunna anses vara slutförd.

Så mycket större anledning finns under sådana förhållanden att under diskussion ställa frågan om formen och tillvägagångssättet för övertagandet. Ur propositionen talar i denna del en uppenbar inre motsättning. Å ena sidan understrykes, att villkoren och formerna för övertagandet helt skall göras beroende av de överenskommelser som kan komma att träffas genom förhandlingarna mellan statsverket och vederbörande landsting, å den andra yrkas, att statsmakterna redan nu, innan ens dessa förhandlingar blivit inledda, skall fatta tvingande beslut om mentalsjukvårdens överförande på landstingen. Det ligger i öppen dag, att det under dessa förhållanden knappast kan bli fråga om fria förhandlingar, i vilka båda parter är fullt likvärdiga. Då avsikten med propositionen är att uppgörelsen skall grundas på verkliga förhandlingar mellan parterna, synes tillvägagångssättet rätteligen böra bli det motsatta mot vad i propositionen föreslås, nämligen att första steget bör utgöras av det föreslagna förhandlingsförfarandet med de olika landstingen, och att lagstiftningen om huvudmannaskapet för mentalsjukvården därefter följer såsom resultat av de överenskommelser som genom förhandlingarna uppnåtts.

Måhända kan det invändas, att det här gäller endast en relativt betydelselös procedurfråga, eftersom delade meningar i sak icke föreligger. En sådan invändning måste emellertid botten i en något för kortsiktig bedömning. Det är ingalunda betydelselöst för lösningen av en stor reform att denna tillkommer på ett för olika parter rättvist och därför tillfredsställande sätt. Om den ena

parten redan vid själva förhandlingsgången sättes i underläge, rubbas den jämvikt dem emellan som är en av förutsättningarna för att lösningen i sak skall framstå som helt lycklig. Man bör inte bortse från möjligheten av att allvarliga motsättningar kan uppkomma. För uppnåendet av bästa möjliga resultat med hänsyn till både sjukvården och de betydande personalgrupper som det här gäller, är det därför önskvärt, att orsaker till missnöje eller missstämning från början förebygges.

Till ytterligare belysning härav förtjänar påpekas, att vid provinsialläkarorganisationens överflyttande från statens huvudmannaskap till landstingens, som trädde i kraft den 1 juni detta år, tillämpades i stort sett den ordning som av oss här angetts vara att rekommendera. Denna omläggning inleddes med att från statsverkets sida kontakt togs med såväl den tilltänkta nya huvudmannen som också den berörda personalorganisationen, detta för att i god tid även i detalj diskutera och överenskomma om med huvudmannaskapsförändringen sammanhängande både principiella problem och detaljfrågor. Sedan överenskommelse på detta sätt hade träffats framlades förslag om den lagstiftning, som efter riksdagens godkännande numera reglerar den öppna sjukvården. Att denna procedurordning varit lycklig för såväl de båda parterna som vår öppna sjukvård torde få anses ställt utom allt tvivel.

Även här anförda exempel talar sålunda för i princip samma tillvägagångsätt jämväl vid omläggningen av huvudmannaskapet för mentalsjukvården. Det är ett för samtliga berörda parter gemensamt intresse att på alla sätt — även genom en lämplig förhandlingsordning — skapa bästa möjliga betingelser för vår framtida mentalsjukvård.

Med stöd av det anförda föreslås riksdagen att i anledning av proposition nr 171 besluta,

att för åstadkommande av bästa möjliga utgångsläge för förhandlingarna om landstingens övertagande av huvudmannaskapet för mentalsjukvården f. n. avslå föreliggande proposition, samt

att hos Kungl. Maj:t begära att de förhandlingar om överflyttning av huvudmannaskapet, som i propositionen förutsättes, måtte fullföljas i sådan takt, att på grundval därav en proposition om övertagandet kan föreläggas riksdagen i god tid före den 1 januari 1967.

Stockholm den 29 oktober 1963

Manne Ståhl

Arvid Eskel
